

Vanskelig identifikasjonsarbeid

I romjulen reiste Tore Solheim til Phuket i Thailand, på sitt hittil største internasjonale identifikasjonsoppdrag. Solheim har hatt oppdrag som rettsodontolog siden 1972, og har vært med i Kripos' id-gruppe siden den ble opprettet i 1975. Hver gang det har skjedd en ulykke innenlands, eller når nordmenn er omkommet ved ulykker i utlandet, har han vært med. Oppdraget i Thailand beskriver han som kaotisk.

Når reiste du til Phuket, og hva møtte deg da du kom dit?
– Jeg er med i en id-gruppe ved Nye Kripos som består av rettsmedisinere og tannleger ved siden av politifolk. Når det gjelder ulykker utenlands har ikke norsk politi noen myndighet, så det er ikke bare å reise. I dette tilfellet gikk det på sedvanlig vis en henvisning via Interpol til thailandske myndigheter, der vi tilbød vår assistanse. Tre dager etter katastrofen, altså den 29. desember hadde vi fått klarsignal, og reiste av gårde – ikke bare for å identifisere nordmenn, men for å hjelpe til. Vi ankom Phuket 30. desember, og kom til et sted hvor det rådet en god del forvirring, vil jeg si. Mildest talt. Men jeg synes ikke det er så rart, når man tenker på omfanget av denne katastrofen og hvor mange land som var involvert.

– Hvordan kommer man i gang, og hvordan foregår selve arbeidet?

– Det tok nokså lang tid før vi kom i gang, fordi vår sjef måtte bruke hele den første dagen i møter med thailandske myndigheter og andre nasjoners id-grupper, for at man skulle bli enige om hva de enkelte skulle gjøre. Nye Kripos hadde dagen i forveien sendt ned en person, som skulle gjøre forberedelser for oss, men på grunn av flyforsinkelser ankom han tre timer etter oss.

– Når kom dere i gang med selve arbeidet?

Tore Solheim var blant de første fra id-gruppen i Nye Kripos som reiste til Thailand etter flomkatastrofen 2. juledag. Han har hatt identifiseringsoppdrag siden 1972, og er president i den internasjonale sammenlutningen av nasjonale rettsodontologiske foreninger.

– Dag to ble vi tildelt et område, og et tempel hvor vi skulle være. Likene, flere hundre, lå på bakken, pakket i plast, med hunder, katter og høner trippende rundt. Det var ingen bord som vi kunne bruke til undersøkelsene, og verken vann eller elektrisitet var tilgjengelig. Men vi fikk det til å fungere etter en stund – helt til vi ble flyttet til et annet sted. Nok en gang gikk mye tid bort i venting. Og ikke minst til transporten til og fra der vi skulle utføre arbeidet. Jeg sier ikke at det ikke er ille med alt som har med lik å gjøre, men når man er kommet for å gjøre en jobb, irriterer en seg over at man ikke får gjort det man er kommet for. Selve tannundersøkelsen ble også mye mer besværlig enn den burde være. Vi skulle bruke Interpols skjemaer og system, og var enige om det. Men det viste

seg at australierne, som var blitt tildelt det formelle ansvaret, ikke kjente systemet, og dermed fikk vi beskjed om å beskrive hver tann og hver fylling med ord, til tross for at Interpols system innebærer forkortelser. I tillegg skulle vi fylle ut tanndiagrammet for hvert lik. Dette fordoblet nesten undersøkelsestiden, og var helt unødvendig, siden vårt dataprogram fyller ut diagrammet automatisk.

– Hvor mange norske rettsodontologer finnes det, og hvor mange tannleger var på Phuket samtidig med deg?

– Det å være rettsodontolog innebærer ikke at man har en spesifikk formell kompetanse. I den norske rettsodontologiske foreningen er det rundt 100 medlemmer, med svært varierende erfaringsbakgrunn. Flere har vært involvert i identifiseringsarbeid mange ganger, mens andre ikke har noen erfaring. Sammen med meg i Thailand var det to andre norske tannleger fra Nye Kripos' gruppe, og seks fra forsvaret. Per i dag er det to tannleger der nede fra norsk politi, og tre militære. Forsvaret tilbyr gjerne sin assistanse. De har stor interesse i å skaffe seg erfaring, med tanke på eget behov, dersom nordmenn skulle omkomme under militæroperasjoner i utlandet, der forsvaret har ansvaret. Det er en del av deres beredskap. De arrangerer også et årlig ukurs for tannleger i forsvaret. Hvordan det blir i tiden fremover, vet jeg imidlertid ikke. Det høres ikke ut som om forsvaret har så mye penger lenger.

– Er det like aktuelt å bruke tannleger i identifiseringsarbeid nå etter at man har fått nye metoder som gjør det mulig å identifisere ved hjelp av DNA?

– Jeg vil si ja, samtidig som DNA godt kan erstatte tannlegene. Problemet med DNA er at man må ha prøver både fra den døde og pårørende. Analysene tar tid og koster penger. Slik vi har regnet på det, har vi funnet ut at tannlegene foreløpig er billigere, og hvis

man har journalen går det raskt. Man får svaret med én gang. Jeg synes metodene utfyller hverandre godt. Mange steder, som for eksempel i Thailand, er det mange som ikke har vært hos tannlegen, og da er DNA den eneste metoden som fungerer. I Norge gjør vi det ikke dobbelt opp, men jeg vet ikke hva de gjør der. Vi tok ut to tenner av alle vi undersøkte, og de skulle gå til DNA-analyse av pulpa. Alt DNA-materiale blir for øvrig sendt til Kina for analyse.

– Var det noe dere kunne bidra med spesielt i forhold til å identifisere nordmenn mens dere var der, og hvorfor har det tatt så lang tid før nordmenn er blitt identifisert og sendt hjem?

– Vi hadde noen spesielle ekspedisjoner til ulike sykehus for å identifisere nordmenn utenom det arbeidet vi ble bedt om å gjøre. Men ellers tok vi for oss de likene vi ble tildelt. Selvsagt var vi spesielt interesserte, og gjorde oss notater, hvis det var noe som indikerte

at det var nordmenn vi hadde foran oss. Vi tok også kopier av skjemaene, men det fikk vi ikke lov til av australierne, som hadde det formelle ansvaret på det andre stedet vi opererte. De var redde for at noe skulle bli borte. Dette er den aller største id-operasjonen som noen gang er gjennomført internasjonalt. Man kan ikke vente annet enn at det oppstår forvirring, og at det er vanskelig å bli enige. I hvert fall ikke i starten. At det stadig vekk er vanskelig å arbeide der nede, synes jeg imidlertid ikke er bra.

Men mye bunner i at man ikke ønsker å gjøre feil. Hvis det er én feilidentifisering, så er det også en annen som mangler, for at hele id-kabalen skal gå opp. Og er det noe det blir kritikk av, så er det hvis slike ting blir avdekket. Det er nå opprettet id-sentral for sammenligning der nede, hvor det sitter både danske og norske tannleger som kjenner Interpols id-program godt. Etter at sakene har vært innom der, går de til

thailandske myndigheter, som vil ha en uke på seg. Det er mye av grunnen til at det tar tid. Det at det kom svensker hjem på et tidlig tidspunkt, tror jeg kom av at det tidlig ble akseptert hjemsendelse bare ved gjenkjennelse. Fra id-gruppens side har vi gjort det vi har kunnet, ved at vi har overført opplysninger om de savnede nordmennene fra journaler og røntgenbilder til id-programmet, og sendt alt til Thailand.

– Skal du ned igjen til Thailand i forbindelse med identifiseringsarbeidet etter tsunamien?

– Det antar jeg at jeg må. Vi har fått beskjed om at vi må regne med at arbeidet vil pågå i hvert fall til påske. Men nå har vi organisert oss i en turnus, slik at jeg vet at det ikke blir aktuelt for meg å reise før i mars, avslutter Tore Solheim, som også er president i den internasjonale sammenslutningen av nasjonale rettsodontologiske foreninger.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

Forsvaret har id-beredskap

2. januar reiste seks tannleger fra Forsvaret til Phuket i Thailand, på ti timers varsel, for å støtte arbeidet til Nye Kripos' id-gruppe. Oberstløytnant og sjef for Forsvarets tannhelsetjeneste, Jan Vidar Nielsen, var en av dem som reiste og var der i 14 dager.

Har du vært på lignende oppdrag tidligere?

– Jeg var med som observatør ved snuingen av Alexander L. Kielland-plattformen i 1983. 123 mennesker mistet livet da plattformen kantret i mars 1980. Jeg har også senere vært med på en del obduksjoner.

– Hva er bakgrunnen for at Forsvaret har en beredskap av tannleger med denne kompetansen?

– Vi har årlige kurs for våre tannleger i identifikasjonsarbeid. Dette har vært en del av forberedelsene til oppgaver i mobiliseringsforsvaret, med tanke på mulig konflikt i våre områder. Nå

i senere tid er dette blitt mindre aktuelt. Forsvaret er blitt omlagt, og mye av vår aktivitet er blitt flyttet utenlands. Oppdragene er også blitt farligere, og vi ser ikke bort fra at det kan skje ulykker med våre soldater ute. Ellers ser vi det også slik at det har en verdi for samfunnet at Forsvarets tannhelsetjeneste kan mobilisere stort på kort varsel, slik vi gjorde da Nye Kripos ba om assistanse til oppdraget i Thailand ved årsskiftet.

– Hvordan opplevde du situasjonen da dere kom til Phuket?

– Vi kom ned noen dager etter politiet, og opplevde ikke situasjonen som kaotisk, slik den sikkert var noen dager tidligere. Vi fikk gjort jobben med å registrere ulike data på de omkomne nokså effektivt, men det var også hele tiden uklart hva vi skulle den neste dagen. Det synes jeg er naturlig i en slik situasjon; man belager seg på å ta en dag av gangen, og ta det som det kommer. Vi opplevde å få én beskjed den

ene dagen, og en annen den neste. Mye av det dreier seg om kulturforskjeller, tror jeg. Det er uvant, men helt greit å forholde seg til.

– Blir det aktuelt for deg å reise ned igjen til Thailand?

– Det har vært totalt ti tannleger fra oss der nede, og de siste kom hjem rundt 1. februar. Nå er det kommet en forespørsel fra Nye Kripos til Forsvaret, og det er ikke avklart ennå om vi skal sende noen flere. Hvis det blir aktuelt, kunne jeg godt tenke meg det, for å følge identifikasjonsarbeidet videre. I den fasen jeg var der nede, besto arbeidet hovedsakelig i å registrere. Jeg skulle gjerne reist ned i en senere fase for å få mer innsikt i hele apparatet, og hvis mulig, følge arbeidet gjennom hele linjen, avslutter Jan Vidar Nielsen.

Ellen Beate Dyvi